

Володимир Гончаров

ТЕХНОЛОГІЇ БЛОЧНО-МОДУЛЬНОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ НОВОГО ВЧИТЕЛЯ

Технології блочно-модульного навчання розглядаються як засада компетентнісного підходу до підготовки нового вчителя.

Ключові слова: технологія, модульна технологія, технологія блочно-модульного навчання.

Технологии блочно-модульного обучения рассматриваются как основа компетентностного подхода к подготовке нового учителя.

Ключевые слова: технология, модульная технология, технология блочно-модульного обучения.

Technologies of the module-bloc education were reviewed as grounds for competence approach to the training of a new teacher.

Key words: technology, module technology, module-bloc education technology.

Постановка проблеми. Сучасні провідні технології підготовки нового вчителя мають бути достатньо гнучкими для того, щоб задовольняти навчально-творчі потреби всіх суб'єктів освітнього середовища педагогічного навчального закладу. Поширення у вузівську практику елементів гнучких технологій активізує навчально-пізнавальну діяльність студентів, унаочнює її стосовно сприймання та запам'ятовування, включення нової інформації. Завдяки змінам у змісті та методичному комплексі навчально-пізнавальна діяльність виявляється не тільки гнучкою, але й більш розмаїтою. Розкривається вона через такі концептуально обґрунтовані принципові положення:

- нова технологія має бути динамічною та гнучкою, що сприяє реалізації індивідуальних можливостей та інтересів студентів;
- закладаються принципово нові форми контролю та оцінювання знань студентів і рейтинги: захисти підсумків практики, контрольні заходи, індивідуальні співбесіди;
- розглядається логіка та послідовність вивчення окремого курсу в цілому. Це реалізується на основі обрання альтернативних варіантів;
- технології педагогічного процесу модернізуються, набувають кращого кваліфікованого підходу викладачів, методично-технологічного оснащення;
- поєднання деяких форм організації процесу з його матеріальними засобами;
- методи та засоби навчально-пізнавальної діяльності, форми організації поєднуються у єдиний комплекс викладання, стають вирішальним чинником правильної організації навчально-пізнавального процесу;
- у навчально-виховний процес корективи треба вносити з урахуванням динаміки здібностей, інтересів та домагань студентів [3, с. 132].

Виклад основного матеріалу. Однією з головних технологічно забезпечуючих засад навчально-виховного процесу в сучасному вищому навчальному закладі є технології блочно-модульного навчання, які лежать в основі компетентнісного підходу до підготовки нового вчителя, адже сприяють динамічності та інтенсивності навчально-виховного процесу, ставлячи на меті не кінцеве засвоєння обмеженої кількості інформації, а формування здатностей до творчо-професійної діяльності із використанням свідомого аналізу певних інформаційних

блоків. «Вимоги до результатів навчання на сучасному етапі повинні орієнтувати учнів на свідоме засвоєння навчального матеріалу, індивідуалізацію навчання, самостійне здобування знань. Однією з технологій, яка дає змогу комплексно розв'язати ці завдання, є модульне навчання» [1, с. 114]. Модульні блоки є змістовним прообразом подальшої роботи педагога, який в безмежній кількості інформації, яка транслюється в рамках інформаційної цивілізації, міг би створювати для своїх учнів, вихованців змістовні, смислонаповнені середовища навчання, актуалізуючи в них особистісні прагнення кожного учня. Саме блочно-модульне навчання інтенсифікує змістовно-смыслову складову предметного засвоєння у вищому навчальному закладі, дозволяючи кожному студенту особистісно та зацікавлено підходити до навчально-виховного процесу. Його аналіз є *метою написання статті*.

Технології блочно-модульного навчання дозволяють також цілеспрямовано та змістовно доцільно структурувати дисципліну, що вивчається, тим самим підвищуючи ефективність навчальної роботи як студента, так і викладача, що виявляється насамперед в інтенсифікації пізнавальної діяльності щодо кожного блоку отримуваної інформації. «Модульна технологія передбачає, що вивчення дисципліни здійснюється окремими модулями. Відповідно матеріал модуля поділяється на дрібніші структурні частини, що називаються навчальні елементи, які, з одного боку, пов'язані між собою, а з іншого, виконують самостійну функцію. Поділяючи матеріал, слід враховувати, що обсяг матеріалу в навчальному елементі повинен бути таким, щоб можна було сформулювати конкретну мету його засвоєння студентом» [4, с. 265]. Для кожного навчального елемента вказується конкретна мета, яка у разі потреби коригується, і завдання його вивчення, аналізується рівень попереднього опрацювання, дається мотивація для якісного засвоєння, змістове наповнення, окреслюється певна кількість тем, зміст домашніх завдань, відповідна кількість балів оцінювання виконаної роботи та вказуються конкретні джерела, де цей матеріал викладений якнайкраще. Кожен модуль охоплює лекційні та практичні заняття, а також значний обсяг самостійної роботи. «Робочі програми лекційних, семінарських занять передбачають різні види домашніх завдань: вивчення першоджерел, конспектування деяких матеріалів з творів класиків, порівняння думок педагогів, підготовку словника наукових понять певної теми, написання рефератів, вивчення соціологічного матеріалу тощо. Це дає можливість розвивати логічне мислення студентів, вміння самостійно аналізувати, робити висновки, вести пошукову роботу» [4, с. 265]. Таким чином, модульно-блочна система навчання зарекомендувала себе як технологія, що дозволяє структурованіше, систематичніше та динамічніше підійти до організаційно-змістовного забезпечення засвоєння студентами навчальної дисципліни. Окрім підвищення ефективності навчання студентів-педагогів блочно-модульна технологія дозволяє прищепити майбутньому вчителю вміння організовувати змістовну та інформаційно-формальну частину навчально-виховного процесу.

Важливою характеристикою блочно-модульної технології навчання є можливість структурованіше та динамічніше підходити до вирішення проблеми зміни та оновлення навчального, учбового матеріалу, що є нагальною необхідністю сучасного педагогічного процесу, а також необхідною умовою діяльності нового вчителя, який постійно повинен привносити новизну та інноваційний елемент у власну професійну діяльність. «Учбовий матеріал повинен постійно перероблятися та оновлюватися. Один зі шляхів виходу зі складної ситуації полягає в тому, щоб забезпечити таку побудову учбового матеріалу, розділи предметної частини якої могли б бути достатньо незалежними один від одного і дозволили б швидко змінювати, доповнювати та розвивати навчальний матеріал кожного розділу» [6, с. 214]. Така система блочної оновлюваності змісту навчального матеріалу, структурно-елементних його частин є нагальною необхідністю з огляду на реалії розвитку сучасної інформаційної цивілізації, в рамках якої ключовою компетентністю кожного професіоналу є вміння продуктивно та прогресивно опрацьовувати значну кількість постійно оновлюваних інформаційних блоків. Особливо важливим це вміння є для нового вчителя, чие покликання включає вміння надати дитині змістовні стимули та ціннісні орієнтири для самореалізації в світі необмеженої інформації.

Значним здобутком, який дало введення блочно-модульної системи в українських вищих

навчальних закладах є ефективною її поєднання з рейтинговою системою оцінювання навчальних здобутків студентів. Модульно-рейтингова система навчання дозволяє ефективніше сприяти студентам у навчанні в рамках того чи іншого змістовного блоку певної навчальної дисципліни, сприяти індивідуальній творчості в рамках загального навчально-виховного середовища. «Створення та використання педагогічних технологій націлені на підвищення ефективності навчального процесу у ВНЗ. Використання рейтингових систем дозволило підвищити ефективність за рахунок удосконалення організації процесу навчання, підсилення його творчої направленості та індивідуалізації. Особливістю модульно-рейтингової технології є система контролю, яка дає можливість відображення прогресу студентів та профілактики труднощів протягом всього періоду навчання. Система дозволяє об'єктивно оцінювати якість підготовки та спонукає до самостійної роботи студента» [5, с. 21]. Саме навички інтенсивної та ефективної самостійної роботи створюють для студента-педагога передумови для формування впевненості у можливостях власної особистісної педагогічної творчості, яка стане основою його діяльності як нового вчителя. Окрім того, для студента педагога, майбутнього вчителя важливими є вміння та здатності до об'єктивного самооцінювання, можливості якого також значно збільшуються за умов застосування технології блочно-модульного навчання.

Тому технологія блочно-модульного навчання заслуговує на особливу концептуально-теоретичну увагу та практичну реалізацію в процесі модернізації та трансформації національного освітньо-педагогічного середовища. «Проблематика модульного навчання спрямована на запровадження нових та інтенсивно розвивальних інноваційних методик в галузі педагогічної освіти. Нині погляди українських педагогів спрямовані на застосування в навчальному процесі вищої школи модульного навчання, яке повинно в своїй основі забезпечити вирішення проблеми розвивального навчання, як вимагає того освітня практика» [7]. У зв'язку з цим, сьогодні надзвичайної актуальності набуває подальший теоретичний аналіз та вироблення нових практичних форм впровадження та вдосконалення технологій блочно-модульного навчання у вищих навчальних закладах України, що дозволить інтенсифікувати розвиток технологічного середовища підготовки нового вчителя.

Отже, можемо зазначити необхідність їх цілісного, науково обґрунтованого та світоглядно-ціннісного застосування в навчально-виховному середовищі педагогічного вищого навчального закладу. Адже «технологія навчання – це науково обґрунтована організація навчально-пізнавальної діяльності студентів у структурі певної педагогічної системи. Вона визначає спосіб реалізації змісту освіти, який передбачений навчальними програмами, системою методів, форм та засобів навчання з позицій ефективного забезпечення діагностичних цілей. Зміст навчання при цьому виступає не стільки у вигляді складу навчальної інформації, комплексу навчальних задач, завдань і вправ, скільки – цілісної структури, яка визначає характер формування професійних і навчальних навичок і умінь, накопичення досвіду професійної діяльності. Технологія навчання потребує використання таких дидактичних підходів, які перетворюють навчання в організований процес із гарантованим результатом» [2, с. 11]. Пошук та впровадження адекватних для кожного студента технологій спрямований на розкриття творчого потенціалу педагога і студента, ефективної підготовки майбутнього вчителя є, таким чином, ключовим завданням формування технологічного середовища педагогічного вищого навчального закладу.

З огляду на це можна зробити такі взаємопов'язані **висновки**.

По-перше, дослідивши характерні особливості застосування у національній вищій школі технологій блочно-модульного навчання, можна визначити основні актуалізуючі моменти подальшої концептуально-теоретичної розробки інноваційних вдосконалень даної системи навчання для підготовки нового вчителя. Відмічено значний потенціал блочно-модульних технологій навчання щодо інтенсифікації та змістовно-організаційної модернізації роботи всіх суб'єктів навчально-виховного простору підготовки студентів-педагогів, які отримують можливість гнучкого, індивідуально-координованого, особистісно цілеспрямованого навчання з тієї чи іншої дисципліни. Окрім того, майбутні педагоги в процесі застосування блочно-модульних технологій навчання отримують досвід змістовного, творчого і організаційно

доцільного формування індивідуальних траєкторій опанування певної сфери знання, блоку інформації, набору компетенцій тощо. Зрештою, саме блочно-модульні технології формування змісту навчальних дисциплін та загального навчально-виховного середовища дозволяють проявляти високий рівень педагогічної творчості, новаторства в процесі змістовного оновлення і вдосконалення різноманітних навчальних дисциплін.

По-друге, разом із впровадженням та активним використанням адекватних для кожного студента технологій випереджального, розвивального, проблемного навчання, а також комунікативно-діалогових технологій та різноманітних їх модуляцій, можна зазначити, що технології блочно-модульного навчання є необхідними інструментами вироблення особистісних компетенцій нового вчителя. Вони пов'язані з процесами встановлення продуктивних, ціннісно наповнених, суб'єктивно значимих відносин в педагогічному колективі. Окрім того, такі технології сприяють формуванню у нового вчителя уміння знаходити індивідуально-особистісний підхід до кожного учня, розвивати в нього вроджені схильності та індивідуальні зацікавленості тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біляковська О. Модульна організація навчального процесу під час вивчення математики у загальноосвітній школі / Ольга Біляковська // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2007. – Випуск 22. – С. 114 – 120.
2. Гусак П.М. Теорія і технологія диференційованого навчання майбутніх учителів початкових класів. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук. Спеціальність: 13.00.01 – теорія та історія педагогіки / Петро Гусак. – К., 1999. – 32 с.
3. Логвина-Бик Т.А. Сучасні технології професійно-педагогічної підготовки вчителя / Т.А. Логвина-Бик // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2000. – Випуск 6. – С. 132 – 135.
4. Максимович О. Модульно-рейтингова технологія навчання у вищій школі / Ольга Максимович // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2005. – Випуск 19. – Частина 2. – С. 263 – 270.
5. Мовчан Л.В. Модульно-рейтингова технологія як сучасна методика навчання системної організації навчально-виховного процесу у вищій школі / Л.В. Мовчан // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. Випуск 125. – Черкаси: ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2008. – С. 18 – 21.
6. Педагогические технологии: Учебное пособие для студентов педагогических специальностей / Под общей ред. В.С. Кукушина. – Серия «Педагогическое образование». – М.: ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д: Издательский центр «МарТ», 2004. – 336 с.
7. Слободянюк Т.Б. Інтенсифікація навчального процесу у вищій школі / Т.Б. Слободянюк // Офіційний сайт Віснику психології і соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка. – Режим доступу: <http://www.psyh.kiev.ua>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Гончаров Володимир Іванович – професор, директор Інституту іноземної філології Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова.

Надійшла до друку 20.12.2012 р.